

Det kongelige arbeids- og sosialdepartement
Postboks 8019 Dep.
0030 Oslo

Oslo 30.06.2014

En uttalelse fra Rådet for psykisk helse til høringsnotatet «Et enklere tiltakssystem tilpasset brukernes behov»

Vi har mottatt høringsnotatet «Et enklere tiltakssystem tilpasset brukernes behov» til høring. Gjennom vårt mangeårige informasjonsarbeid om arbeid, inkludering og psykisk helse har vi samlet mye kunnskap og erfaring knyttet til rehabilitering og psykisk helse. På bakgrunn av dette gir vi et overordnet innspill der vi vektlegger:

- Rehabilitering for mennesker med psykiske helseutfordringer bør i størst mulig grad skje i tilknytning til ordinært arbeidsliv.
- Rehabilitering i ordinært arbeidsliv er avhengig av at kvaliteten og kompetansen i oppfølging av både bruker og arbeidsliv er høy.
- NAV kontorene må styrkes i kompetanse og bemanning for å sikre at ordningene benyttes bedre. Oppfølgingen av brukerne er NAVs ansvar uavhengig av hva tiltaksleverandørene leverer.

For oss er det kvaliteten i tiltakene som er det sentrale, og hvis tiltakssystemet skal forenkles må det være fordi det øker kvaliteten på tiltakene for den enkelte bruker. Vi savner derfor en kunnskapsbasert utredning av tiltakene, tiltakskvalitet og brukerbehov som grunnlag for forslaget om endring i tiltaksstruktur. Rådet for psykisk helse er opptatt av at tiltakene skal bli bedre og at tiltaksformer vi vet virker, ikke er pilotprosjekter, men ordinære tiltak som implementeres nasjonalt slik at de kommer alle brukere med behov for arbeidsrettet rehabilitering til gode.

Rådet for psykisk helse har med økonomisk støtte fra NAVs forsøksmidler for arbeid og velferd (FARVE) gjennomført en undersøkelse blant arbeidsgivere, NAV og brukere for å finne kjennetegnene for å lykkes i å inkludere personer i arbeidslivet. Prosjekteiere er Hovedorganisasjonen Virke og Rådet for psykisk helse. Arbeidsforskningsinstituttet v/ [Angelika Schafft](#) og [Øystein Spjelkavik](#) har gjennomført undersøkelsen.

Hovedinntrykket fra undersøkelsen er at arbeidsgivere som lykkes i inkluderingsarbeidet:

- Har et sterkt sosialt engasjement
- Er dyktige til å ivareta arbeidstakere som trenger spesiell tilrettelegging
- Er opptatt av å ha et generelt godt og inkluderende arbeidsmiljø
- Er erfarne med å forholde seg til arbeidssøkere med spesielle bistandsbehov som blir formidlet via NAV/støtteapparatet

Dersom disse virksomhetene skal ta imot arbeidssøkere med omfattende bistandsbehov, er følgende vilkår viktige for virksomhetene:

- En god jobbmatch mellom arbeidssøker og arbeidsplass/arbeidsoppgaver
- At arbeidssøker og oppfølger/veileder er innforstått med hva arbeidet på den aktuelle arbeidsplassen går ut på
- At arbeidssøker viser interesse for den aktuelle arbeidsplassen og de aktuelle arbeidsoppgavene
- En tydelighet overfor de involverte parter om hva som er hensikten med en arbeidsutprøvningsfase
- En tydelig ansvarsfordeling mellom de involverte parter om hvem som har ansvar for oppfølging og hvordan den skal foregå.

Arbeidsgiverne viser til at deres ansvar primært handler om opplæring i arbeidsoppgaver, mens hjelpeapparatet også må ta ansvaret for utfordringer utenom arbeidsplassen. Det kan lett bli for lite oppfølging fra støtteapparatet, men aldri for mye.

Forskerne definerer tre områder med forbedringspotensial for å styrke inkluderingskompetansen og arbeidsgivernes tillit til NAV:

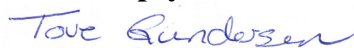
- **Organisering** : NAVs formidlingsbistand til arbeidssøker og rekrutteringsbistand til arbeidsgiver framstår for arbeidsgiverne som to atskilte sfærer. Arbeidsgiveroppfølgingen i NAV bør framstå som mer helhetlig, for eksempel ved bedre koordinering av arbeidsmarkedsrettede funksjoner og oppfølging av personer som av ulike grunner kan ha særlige bistandsbehov for å kunne komme i jobb.
- **Planlegging** : Tydelige avtaler og avklaring av forventninger i oppstartsfasen av et inkluderingsforløp er viktig for å unngå problemer på lengre sikt. Kontaktperson/veileder fra støtteapparatet, arbeidsgiver og arbeidssøker bør være enige om form og innhold i en slik plan.

- **Oppfølging** : Proaktiv heller enn reaktiv oppfølging av en fast kontaktperson/kompetent veileder fra støtteapparatet skaper trygghet og forutsigbarhet. Oppfølgingen bør rettes mot både arbeidssøker/arbeidstaker og virksomhet. Form og innhold på oppfølging bør avklares ved oppstart av et inkluderingsforløp og revideres underveis.

Det er altså i siste instans kompetansen og kvaliteten på tjenestene i NAV som avgjør om brukeren lykkes i å inkluderes tilbake i arbeidslivet gjennom rehabiliteringstiltak. Dette er kvaliteter NAV kan styrke gjennom tjenester fra tiltakstilbydere, men vi savner en tydeliggjøring av hvordan brukerens behov skal ivaretas hvis tiltakstilbyderne ikke klarer å levere den kvalitet i tjenestene som kreves, og brukeren ikke kommer i arbeid, eller arbeidsgiver ikke får den oppfølging de trenger. For brukerne vil situasjonen da være at de har erfart et nytt rehabiliteringsnederlag og er rykket tilbake til start ved igjen å være tilbake hos NAV.

Rådet for psykisk helse savner en forankring av endringsforslaget i en grundigere redegjørelse for hva som er et tiltakssystem tilpasset brukernes behov. Vi savner et brukerperspektiv, og vi savner et arbeidsgiverperspektiv i høringsnotatet. Når man refererer til ivaretagelse av brukernes behov, må dette bygge på brukere med en reell rett til å medvirke i valg og utforming av tiltak. De må også ha en klagerett hvis tiltaket ikke holder den kvalitet brukeren er lovet. Arbeidsgiverne er en svært viktig samarbeidspart for både staten og den enkelte bruker i rehabilitering tilbake til arbeid. Deres behov for kvalitativt god oppfølging av både brukerne og arbeidsgivere fra NAV og tiltaksleverandørene må også ivaretas.

Rådet for psykisk helse

Tove Gundersen
generalsekretær